

Forankringens svære kunst

Niels-Christian Andersen cand. mag., fhv. sekretariatschef i Skole og Forældre

En casebeskrivelse: Hvordan kan skolebestyrelsens principper bruges som redskab til at forankre et udviklingsarbejde i skolen?

Mange faktorer skal være til stede, for at der på en skole kan opnås en varig ændring af, hvordan man griber skole-hjem-samarbejdet an:

- Lærerne skal have viden om skole-hjem-samarbejdets betydning
- Lærerne skal kunne se relevansen og værdien i at ændre praksis
- Skolens ledelse skal bakke op om ændringerne
- Ændring af praksis skal opfattes som et fælles projekt på skolen
- Forældrene skal kunne skabe mening med den nye praksis
- Udviklingsområdet skal prioriteres frem for andre udviklingsområder.

Skolebestyrelsens principper som løftestang

Folkeskoleloven bestemmer at skolebestyrelsen skal udvikle principper for en række forhold på skolen, herunder for hvordan man griber samarbejdet mellem hjem og skole an. Disse principper fungerer som retningslinjer for skolens praksis, og skolens ledelse er ansvarlig for, at de rent faktisk fungerer som sådan. På mange skoler består disse principper imidlertid af mere eller mindre mekaniske bestemmelser om hyppighed og længde af skole-hjem-samtaler og forældremøder, og herudover ikke af ret meget andet.

På Blågård Skole besluttede skolebestyrelsen sig hen mod afslutningen af projektet "Forældre som resurse" for at bruge erfaringerne fra projektet til at modernisere og systematisere skolens praksis omkring skole-hjem-samarbejdet.

Mange af de ovenfor nævnte forudsætninger for praksisændring var til stede, idet både lærere og ledelse var positivt indstillet over for projektets resultater, og idet alle lærere på skolen gennem kurser og projektføreløb havde fået indsigt i skole-hjem-samarbejdets betydning for elevernes læring.

Hvilke overvejelser gjorde vi os?

Hvis ændringer i principperne skal medføre reelle ændringer i skolens praksis, er der mange aktører, som skal inddrages i processen. Kontaktforældrene som repræsentanter for den samlede forældrekræft på skolen, det pædagogiske personale, eleverne og skoleledelsen. Hver af disse grupper må inddrages i tilblivelsesprocessen, for at de efterfølgende kan komme til at føle ejerskab til slutresultatet.

Skolebestyrelsen valgte at indlede udviklingsprocessen med et møde for alle skolens kontaktforældre. Hermed sikrede man sig, at ønsker og ideer fra forældrekræften kom til at spille en rolle ved udformningen af principperne. Mødet blev holdt som et caféseminar om skole-hjem-samarbejdet. Alle deltagere blev bedt om at forholde sig til emnet ved skrive ned, hvad de specielt godt kunne lide /ikke lide, når de så på, hvordan samarbejdet mellem skole og forældre foregik. Input fra caféseminaret blev senere brugt som ét af udgangspunkterne ved udarbejdelsen af nye principper.

Det praktiske arbejde med udformningen af udkast til nye principper foregik i et arbejdsudvalg, som bestod af repræsentanter for de forældrevalgte i skolebestyrelsen, en repræsentant for lærerpersonalet, skole-hjem-vejlederen samt skolelederen.

Det er vigtigt at et sådant arbejdsudvalg er bredt sammensat, og specielt vigtigt at skoleledelsen er repræsenteret i udvalget. Lærerne, der jo i det daglige skal forvalte principperne, skal også inddrages. Her skete det ved at have en lærerrepræsentant med i udvalget, samt ved at sende det færdige udkast til høring i pædagogisk råd. Eleverne blev inddraget gennem en høring af

elevrådet. Desuden er det vigtigt at arbejdsudvalgets medlemmer er både villige og i stand til at udarbejde udkast til tekster, som udvalget kan arbejde med.

Til arbejdsudvalget blev yderligere tilknyttet en proceskonsulent. Hans opgave var at facilitere arbejdet i udvalget og at holde medlemmerne til ilden. Han udarbejdede mødeindkaldelser med dagsorden, referater fra møderne og havde i det hele taget til opgave at holde arbejdskadencen i udvalget oppe.

Denne funktion er vigtig for at holde arbejdet i udvalget i gang, og hvis man ikke har en ekstern person til rådighed, må én af udvalgets medlemmer påtage sig opgaven.

Systematisering

Første skridt på vejen var at skabe et overblik over, hvad der fandtes af tidligere vedtagne principper og praksisbeskrivelser på området. Der var nemlig ingen der havde et sådant overblik, og det siger jo i sig selv noget om, i hvor ringe grad principperne spillede ind på skolens praksis.

Principper og eksisterende praksis blev systematiseret i en matrix for at give bedre overblik:

Aktivitet	Mål og indhold	Omfang	Organisering
-----------	----------------	--------	--------------

Arbejdsudvalget brugte nu ønskerne fra kontaktførældrene og de eksisterende principper og praksisbeskrivelse som udgangspunkt for en diskussion om, hvad indholdet i de nye principper skulle være. Det viste sig, at flere af de eksisterende principper ikke blev efterlevet på skolen. Andre virkede utidssvarende, og endelig var der behov for at indarbejde resultaterne fra "Forældre som resurse"-projektet i de nye principper.

Princippernes indhold

Så var det på tide at udvalget trak i arbejdstøjet. Der blev lavet en mødeplan, og efter at have brainstormet nåede udvalget frem til at principperne for skole-hjem-samarbejdet skulle have følgende overskrifter og hovedindhold:

- Generel indledning om forhold, der er styrende for skole-hjem-samarbejdet

Herunder: at formålet med skole-hjem-samarbejdet er at inddrage forældrene i deres børns læreprocesser, idet undervisningen tilrettelægges, således at forældrene bliver involveret på en naturlig måde.

- **Trivsels- og kontaktførelde**

Der skal være mindst 3 trivsels- og kontaktførelde i hver klasse. Deres primære opgave er at samarbejde med klassens lærere om planlægning af forældremøder og klassens sociale trivsel. De repræsenterer derudover klassens forældre i forhold til skolebestyrelsen.

- **Forældreintra**

Forældreintra bruges aktivt af lærere og forældre på alle klassetrin til kommunikation mellem skole og hjem.

- **Brug af tolke**

På Blågård Skole benyttes tolk, hvis en af parterne (forældre eller skolens personale) vurderer, der er behov for tolkebistand. Børn, andre familiemedlemmer, venner eller andre med tæt relation til familien må normalt ikke benyttes som tolk.

- **Inddragelse af forældrene i elevernes læringsprocesser**

Skolen arbejder systematisk med inddragelse af forældrene i elevernes læringsprocesser. Det indskrives i årsplanen, hvornår og hvordan forældrene inddrages i undervisningsforløbene. Forældrenes medvirken finder sted på de sprog, der tales i hjemmet.

- **Årsplaner**

Der udarbejdes en plan for det kommende skoleårs arbejde for hvert af klassens fag, herunder de timeløse fag. Årsplanen er tilgængelig for forældrene på Forældreintra. Hver uge udarbejder klassens lærere på baggrund af årsplanen en ugeplan, som beskriver den kommende uges aktiviteter i klassen. Ugeplanen er tilgængelig for forældrene på Forældreintra.

- **Elevplaner**

Elevplanen bygger på klassens årsplan og er et individuelt supplement til denne. Elevplanen er et løbende dokument og følger således eleven hele skoletiden.

- **Skole-hjem-samtaler**

Der afholdes 2 årlige skole-hjem-samtaler af en varighed på min. 15 minutter pr. elev.

- **Fælles forældreaktiviteter**

Når forældre inviteres til fælles arrangementer med aktiviteter på skolen har disse altid et fagligt indhold, som kan suppleres med sociale formål. Mindst 2 gange årligt inviteres klassens forældre til klassestævne, hvor de inddrages i faglige aktiviteter med eller uden deltagelse af elever.

- Andre forældrearrangementer

Forældres frivillige engagement og initiativer på skolen hilses velkommen, da det støtter op om og styrker Blågård Skoles virke og elevernes læring og trivsel. Skolen stiller derfor lokaler til rådighed for forældrenes arrangementer.

Arbejdsmetode

Teksten til hvert delprincip blev udformet af 2-3 af arbejdsgruppens medlemmer, således at alle var medvirkende til at formulere 2-3 delprincipper. Nogle konsulterede i forløbet eksperter fra skolen (IT-vejleder, evalueringsvejleder, tolk). Det blev fra starten aftalt, på hvilket møde i udvalget, hvert enkelt udkast skulle drøftes, og denne tidsplan blev fastholdt for at sikre, at deadline for udvalgsarbejdet ikke kom til at skride. .

Teksterne blev udsendt til udvalgsmedlemmerne på forhånd, og på møderne havde alle derfor forberedt kommentarer til udkastet. Efter drøftelsen i arbejdsgruppen omarbejdede forfatterne deres udkast, og dette blev endelig godkendt på det følgende møde.

Midtvejs i forløbet blev der lavet en kortfattet skriftlig rapportering til skolebestyrelsen.

Nogle erfaringer

At udvikle skolens principper for samarbejdet mellem hjem og skole er et stort og omfattende arbejde, der som nævnt berører vitale dele af skolens virksomhed. Nogle af erfaringerne fra Blågård Skole kan måske tjene til inspiration andre steder.

- Få repræsentanter for alle skolens interessenter (skoleledelse, lærere, forældre, elever) involveret helt fra starten.
- Det er en god idé at sprede arbejdet med at formulere delprincipper ud på mange deltagere.
- Få klarhed over, hvad det er for en overordnet tankegang der skal gå som en rød tråd gennem alle principperne.¹

¹ På Blågård Skole lyder den overordnede formulering: "Blågård Skole vil være skole for alle børn i skolens distrikt, og skole-hjem-samarbejdet medvirker til at gøre skolen attraktiv for forældrene i skoledistriktet. Det tilrettelægges under hensyntagen til sammensætningen af skolens forældregruppe.

Formålet med skole-hjem-samarbejdet er at inddrage forældrene i deres børns læreprocesser, idet undervisningen tilrettelægges, således at forældrene bliver involveret på en naturlig måde. Skole-hjem-samarbejdet skal medvirke til at gøre alle forældre trygge ved skolens virksomhed og evne til at give alle elever de nødvendige kundskaber. Det er

- Brug en proceskonsulent (ekstern eller intern) til at holde processen i arbejdsudvalget på sporet

Og til sidst: Det kan være en fordel at gennemarbejde alle delprincipper på én gang. Men det kan også sagtens gøres lidt efter lidt, såfremt skolebestyrelsen ikke føler, den har resurser til at gøre det hele her og nu.

Mødet med realiteternes mur

Som regel går tingene ikke som man planlægger. I dette tilfælde var udkastet til principper klar til høring i pædagogisk råd, netop som lærerlockouten brød ud i april 2013. Det medførte et alvorligt afbræk i planerne. Høringen i pædagogisk råd kunne ikke finde sted før efter sommerferien i 2013. Og efter konflikten og den nye arbejdstidsaftale var det svært for lærerne at forholde sig til en udvikling af skole-hjem-samarbejdet. I skrivende stund (årsskiftet 2013/14) er arbejdet med de nye principper derfor endnu ikke helt færdiggjort.

Blågård Skole har i mange år arbejdet aktivt med at udvikle relationen til skolens forældre. Mange af lærerne på skolen viser stort engagement i forhold til forældrene, og skolens ledelse tillægger også emnet stor betydning. I denne forbindelse kan det også være værd at nævne, at skolen i en del år har oplevet en ret kraftig elevflugt i løbet af skoleforløbet, og således har en åbenbar interesse i at opretholde et godt forhold til skolens forældre. Skolen har en fuldtidsansat skole-hjem-vejleder med et tæt og tillidsfuldt forhold til alle forældregrupper på skolen. Og endelig er der på skolen en meget stor gruppe af forældre, som har været overordentlig aktive i deres støtte til skolen.

derfor præget af et højt informationsniveau og involvering af alle forældre uanset etnisk, kulturel og uddannelsesmæssig baggrund.

Skolens kommunikation med forældrene er båret af overbevisningen om at alle forældre uanset baggrund er en ressource for deres børns læring.

Kommunikationen bygger derfor på en anerkendende tilgang til alle forældre. Den differentieres under hensyntagen til forældrenes baggrund så det sikres, at budskaberne når ud til alle forældre."

Forholdene burde således være ideelle for at udvikle ambitiøse principper for skole-hjem-samarbejdet, således som skolebestyrelsen har lagt op til i sit arbejde med disse principper. Når det alligevel har vist sig at gå mere trægt end forventet, kan det hænge sammen med, at skole-hjem-samarbejdet i folkeskolen generelt i følge mange undersøgelser² er lidt af et minefelt. Det generelle indtryk fra undersøgelserne er, at forældrene kun i beskedent omfang involveres i skolen, og at samarbejdet ofte er begrænset til information af forældrene. En stor del af samarbejdet mellem hjem og skole er præget af et asymmetrisk magtforhold mellem lærerne og forældrene. Skolen og lærerne er i besiddelse af institutionel magt, og denne magt bruges i mange tilfælde til at beskytte skolens og lærernes position mod indblanding fra forældrene. Der er altså mange indbyggede faktorer i skolen, som kan forhindre opbygningen af et tættere og mere ligeværdigt forhold mellem skole og forældre. Mange af disse forhold er ikke knyttet til den enkelte lærer eller skoleleder, men ligger indbygget i skolens kultur, dvs. de samarbejds mønstre og organiseringsprincipper, der findes på den enkelte skole.³ Det er med andre ord selve skolens kultur, der skal ændres for at der for alvor kan komme gang i udviklingen af skole-hjem-samarbejdet.

Det er således ikke en perifer sideaktivitet, men selve skolens maskinrum der skal i spil, hvis der for alvor skal ændres på samarbejdet mellem hjem og skole. Det er ikke nemt, men gevinstchancen for lærere, skoleledelse, forældre - og ikke mindst for eleverne - er store. Go for it!

² Se: Thomas Nordahl: Hjem og Skole. Hvordan skaber man et bedre samarbejde? København 2008, s. 73 ff

³ Nordahl, s. 117